

TÜRK VE ALMAN HUKUKU BAKIMINDAN ÇEVİRİM İÇİ EVLENME

Online Marriage Under Turkish and German Law

Dr. Öğr. Üyesi İmge Hazal YILMAZ TEKİN*

Geliş Tarihi: 14.05.2025 | Yayına Kabul Tarihi: 6.10.2025

Öz

Dijitalleşmenin hukuku etkilemesi COVID-19 pandemisiyle oldukça hız kazanmış, bu durum farklı alanlarda yeni örneklerin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Çevrim içi (online) evlenmeler de bunlardan biridir. Bu şekilde evlenme, evlenmeyi isteyen tarafların video konferans yoluyla resmi memur ile bağlantı halindeyken uzaktan evlenmesi suretiyle gerçekleştirilmektedir. Bazı ülke ve eyaletlerde pandemi süreci ile sınırlı olarak kabul edilen çevrim içi evlenmeye, diğer bazı ülke ve eyaletlerde ise pandemi sürecinden bağımsız olarak imkan tanınmıştır. Her ne kadar ülkemizde böyle bir uygulama bulunmasa ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu uyarınca evlenmek isteyen tarafların bu yöndeki beyanlarını evlendirme memuru huzurunda aynı zamanda bulunarak açıklamaları gerekmeekteyse de, çevrim içi şekilde gerçekleştirilen bir evliliğin Türk hukukunda

Abstract

The effects of digitalization on the law accelerated with the COVID-19 pandemic, which paved the way for the occurrence of new examples in different fields. Online marriages are one of them. This type of marriage is realized by the parties wanting to marry via video conferencing while they are in contact with the officials. In some countries and states, online marriage is accepted as limited to the pandemic situation, while in some other countries and states, it is allowed regardless of the pandemic situation. Although there is no such practice in our country and the parties who want to marry are required to present their declarations in the presence of the marriage officer at the same time in accordance to the Turkish Civil Code No. 4721, it is possible that a marriage performed online may be subject to a dispute under Turkish law. Although this form of marriage is not le-

* Hacettepe Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Ana Bilim Dalı, imgehazalyilmaz@hacettepe.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7890-9650.

bir uyumsuzluğa konu olması çok uzak bir ihtimal değildir. Zira Alman hukukunda da bu evlenme şekli kabul edilmemesine karşın, birçok uyumsuzluğa konu olmuştur. Evlenmeye ilişkin şekli şartlar bakımından benzerlikleri sebebiyle Türk hukuku açısından da yol gösterici olacağı düşünüülerek çalışmamızda Alman hukukunda evlenmeye ve çevrim içi evlenme ile ilgili kararlara yer verilmektedir. Bu kapsamda çalışmamızda öncelikle Türk hukukunda evlenme maddi ve şekli şartlarına ayrı ayrı yer verilerek ele alınmakta, ardından çevrim içi evlenme kavramına, Alman hukukunda evlenmenin özellikle şekli şartlarına ve çevrim içi şekilde gerçekleştirilmiş olan evliliklerin geçerliliği ile ilgili olarak değerlendirme yapılan Alman mahkeme kararlarına yer verilerek, Türk hukuku bakımından değerlendirmelerde bulunulacaktır.

galized under German law, it has been the subject of many disputes. Due to the similarities in terms of the formal conditions of marriage, this study includes the concept of marriage and the decisions on online marriage under German law, as it will be a reference for Turkish law as well. In this scope, firstly, the material and formal requirements of marriage under Turkish law will be explained in detail, and then the term "online marriage", the formal requirements of marriage under German law and the German court decisions evaluating the validity of online marriages will be evaluated and analysed in the framework of Turkish law.

Keywords: Marriage, Online Marriage, COVID-19, Digitalization, Requirements of Marriage.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Çevrim İçi (Online) Evlenme, COVID-19, Dijitalleşme, Evlenmenin Şartları.

GİRİŞ

Son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmelerin etkisi ile insanlar birçok faaliyetini çevrim içi (online) olarak gerçekleştirmeye başlamıştır. Bir kültürel etkinliğe katılmaktan alışverişe, işin yürütülmesinden sosyalleşmeye birçok faaliyet artık internet aracılığıyla uzaktan gerçekleştirilmektedir¹. Teknolojinin yarattığı bu değişimin özellikle COVID-19 pandemisinde evde bulunma zorunluluğuyla daha da arttığı görülmektedir. Bu durumun yolda geçebilecek zamandan tasarruf edilmesi, şirketler bakımından maliyetlerin azaltılması, müşterinin mağaza açılış saatlerine bağlı kalmadan dilediği saatte alışverişini yapabilmesi gibi bazı avantajları bulunmaktadır². Hukukun insan ile iç içe ve

¹ Dagmar Coester-Waltjen ve Michael Coester (2023), "Online surfen, kaufen, heiraten? Oder der „Elefant im Raum“?", *Liber Amicorum Bea Verschraegen*, Editör: Florian Heindler, Katharina Huber ve Judith Schacherreiter, Manz, S. 1.

² Coester-Waltjen ve Coester (2023), S. 1.

onunla var olan bir bilim olması toplumsal olarak gerçekleşen bu değişikliklerden, teknolojik gelişmelerden etkilenmesini ve bir dönüşümün yaşanmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Bu değişikliklerin gerçekleşmesi zaman almaktaysa da, elbette bir gün ortaya çıkmaktadır³. Hukukun belki de insana en yakın alanlarından biri olan aile hukukunun bu süreçten etkilenmesi de kaçınılmazdır⁴. Ancak etki ve değişikliklerin boyutu ülkeden ülkeye farklılaşmakta, ülkeler arasındaki bu farklılıklar uyumsuzluklara ve çözüm arayışlarına sebep olabilmektedir.

Özellikle COVID-19 pandemisinin etkisiyle de hız kazanan değişim sürecinde bazı ülkelerde yüz yüze yapılması gereken birçok resmi işlemin çevrim içi yapılması benimsenmiştir. Bu işlem tarzı söz konusu ülkelerden bazılarında salgının ardından da benimsenmeye devam ederken, diğerlerinde ise yeniden yüz yüze işlem yapılması usulüne geçilmiştir. Evlenme işlemi de farklı boyutlarda bu değişimden payını almıştır.

Çalışmanın amacı esasen teknolojinin, bir açıdan da COVID-19 pandemisinin yarattığı etkilerden biri olan çevrim içi evlenmeleri incelemektir. Bu kapsamda, çevrim içi evlenmenin kabul edilmediği hukuk sistemlerinde konunun nasıl ele alındığı/alınacağı Alman Mahkeme kararlarından örneklerle değerlendirilmekte ve esasen Türk hukukunda çevrim içi evlenmenin muhtemel etkileri ele alınmaktadır. Bu nedenle, öncelikle Türk hukukunda evlenmeye ilişkin açıklamalara yer verilmekte, ardından çevrim içi evlenme kavramı ve Alman hukukundaki⁵ güncel durum ele alınmaktadır.

1. TÜRK HUKUKUNDA EVLENME

1.1. Genel Olarak

Evlenme, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun⁶ (TMK) Aile Hukuku başlıklı ikinci kitabı kapsamında düzenlenmektedir. TMK'da bir tanımı bulunmayan evlenme, doktrinde nişanlıların evlilik birliğini meydana getirmek üzere

³ Kristi Joamets (2016), "Digital Marriage and Divorce: Legality Versus Digital Solutions", *The Future of Law and eTechnologies*, Editör: Tanel Kerikmäe ve Addi Rull, Springer, s. 178.

⁴ Joamets (2016), s. 178.

⁵ Bununla birlikte yeri geldiğinde, çevrim içi evlenmenin en yaygın olduğu Amerika Bileşik Devletleri'nin Utah eyaletindeki uygulamalar hakkında da bilgi vermek suretiyle sistemin işleyişi hakkında ayrıntılı açıklamalara yer verilecektir.

⁶ Resmi Gazete Tarih: 08.12.2001, Sayı: 24607.

gerçekleştirdikleri hukuki işlem, şeklinde tanımlanmaktadır⁷. Evlenmenin hukuki niteliği ise tartışmalıdır. Konuya ilişkin doktrindeki görüşler akit görüşü⁸, müessese görüşü⁹ ve şart-tasarruf görüşü¹⁰ olmak üzere üç grupta toplanmaktadır¹¹. Bununla birlikte, Türk doktrininde bizim de katıldığımız baskın görüş akit görüşüdür¹². Bu görüşe göre evlenme, tarafların birbirine uygun ve karşılıklı iradelerini açıklamaları ile gerçekleşmekte ve sözleşmenin kurulmasıyla birlikte sonuçlar doğurmaya başlayarak, tarafları karşılıklı hak ve yükümlülükler altına sokmaktadır¹³. Zira TMK'nın 142. maddesinin 2. cümlesi gereğince de “[e]vlenme, tarafların olumlu sözlü cevaplarını verdikleri anda oluşur.” Bu hüküm de evlenme işleminin gerçekleşmesi için tarafların karşılıklı rızasının varlığının yeterli olduğunu; imza, memurun beyanı gibi başka bir işleme ise gerek olmadığını ortaya koymaktadır¹⁴. Bir başka ifadeyle evlenmenin gerçekleşebilmesi için yetkili memur huzurunda tarafların birbirine uygun evlenme yönündeki iradelerini beyan etmeleri yeterli olmaktadır¹⁵. Zaten Evlendirme Yönetmeliği¹⁶ m. 2/f’de evlenme, “[b]ir kadın ve bir erkeğin usulüne göre yetki verilmiş bir memur önünde bir aile kurmak

⁷ Kemal Oğuzman ve Mustafa Dural (1994), **Aile Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul s. 60; Mustafa Dural, Tufan Öğüz ve Mustafa Alper Gümüş (2024), **Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 47; Mehmet Erdem ve Aslı Makaracı Başak (2024), **Aile Hukuku**, Seçkin, Ankara, s. 51.

⁸ Görüşe ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Ferit H. Saymen ve Halid K. Elbir (1960), **Türk Medeni Hukuku Cilt III Aile Hukuku**, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, s. 66-70.

⁹ Bu görüşe göre, müessese insan edimiyle doğar. Ancak bu edimden ayrı bir varlığa sahiptir ve müessesenin kendini oluşturan kişilerin menfaatlerinden ayrı kendine özgü menfaatleri, kendine has özellikleri ve amaçları vardır. Evlenme de açık irade beyanı ile doğan, kendine özgü özellikleri ve amaçları bulunan bir müessesedir. Görüşe ilişkin ayrıntılı açıklama ve eleştiriler için bkz. Bilge Öztan (2015), **Aile Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 122-123; Saymen ve Elbir (1960), s. 70-71 ve Şebnem Akipek Öcal (2024), “Evlenme”, **Aile Hukuku**, Editör: Şebnem Akipek Öcal ve Hayrunissa Özdemir, Seçkin, Ankara, s. 86.

¹⁰ Saymen ve Elbir (1960), s. 72; Bu görüşe göre, kişiler evlendiğinde önceden belirlenmiş objektif ve genel bir statüye girerler. Her ne kadar taraflar iradelerini kullanarak evlenirse de evlenen taraflar kendi iradeleri ile evliliğin şartlarını, hükümlerini düzenleyemedikleri, ancak yasal olarak daha önceden düzenlenen evlilik statüsüne girerek önceden belirlenen kurallara tabi oldukları için evlenme bir şart-tasarruftur. Bu görüşe ilişkin değerlendirmeler için bkz. Öztan (2015), s. 123-124 ve Akipek Öcal (2024), s. 87.

¹¹ Öztan (2015), s. 121-125; Akipek Öcal (2024), s. 84; Özlem Tüzüner (2013), “Türk ve İslâm Hukuku Bakış Açısından Evlenmenin Hukukî Niteliği Hakkında Bir İnceleme”, **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı: 1, s. 132; Süleyman Yılmaz (2023), **Aile Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 93.

¹² Selâhattin Sulhi Tekinay (1982), **Türk Aile Hukuku**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, s. 69; H. Cahit Oğuzoğlu (1956), **Medeni Hukuk II Aile Hukuku**, Hürriyet Matbaası, Ankara, s. 33; Feyzi N. Feyzioğlu, Ümit Doğanay ve Aydın Aybay (1976), **Medeni Hukuk Dersleri Birinci Cilt**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, s. 201; Oğuzman ve Dural (1994), s. 62; Aydın Zevkililer (1992), **Medeni Hukuk**, Savaş Yayınları, Ankara, s. 683; Dural, vd., (2024), s. 47; Öztan (2015), s. 125; Erdem ve Makaracı Başak (2024), s. 51; Akipek Öcal (2024), 85; Yılmaz (2023), s. 95.

¹³ Oğuzman ve Dural (1994), s. 60-61; Öztan (2015), s. 121; Akipek Öcal (2024), s. 85.

¹⁴ Evlenmenin gerçekleşmesi için evlendirme memurunun beyanının kurucu nitelikte olmadığını açıkça ifade eden Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı için bkz. E. 1965/3, K. 1965/3, Tarih: 14.06.1965. (E.T.: 22.02.2025; www.resmigazete.gov.tr); Memurun beyanının kurucu nitelikte olduğu yönünde bkz. Saymen ve Elbir (1960), s. 68, 115.

¹⁵ Tekinay (1982), s. 69.

¹⁶ Resmi Gazete Tarih: 07.11.1985, Sayı: 18921.

amacı ile yapmış oldukları medenî hukuk sözleşmesi” şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak evlenme her ne kadar bir sözleşme olarak kabul edilmekteyse de borçlar hukukundaki sözleşmelerden farklı olarak özel şekil ve hükümlere tabi bir aile hukuku sözleşmesi olduğu konusunda tereddüt bulunmamaktadır¹⁷. Evlenme sözleşmesi, özellikle sözleşme özgürlüğü bakımından oldukça kısıtlı olup, tarafların çoğu hususu kanunda öngörülenden farklı düzenlemesi mümkün değildir¹⁸. Zira evlenme sadece sözleşmenin taraflarını değil, toplumu da ilgilendiren bir konu olarak görüldüğünden kanun koyucu evlenmeye ilişkin özel maddi ve şekli şartlar öngörmüştür¹⁹. Bu şartların mutlaka yerine getirilmesi gerekmekte, aksi halde şartın niteliğine göre değişen evliliğin geçersizliği durumları ortaya çıkmaktadır²⁰.

Maddi ve şekli şartlarına geçmeden eklemek isteriz ki, Türk hukukunda evlenme, TMK’nın evlenme ile ilgili hükümlerinden de anlaşılacağı üzere ancak bir kadın ile bir erkek arasında gerçekleşebilir. Bir başka ifadeyle, Türk hukukunda aynı cinsiyetten kişilerin evlenmesi kabul edilmemektedir. Dolayısıyla evlenmenin ilk şartının farklı cinsiyetten kişiler arasında gerçekleşmesi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu şarta her ne kadar TMK’daki evlenmeye ilişkin hükümlerdeki ifadelerden ulaşılmaktaysa da, şartın zaten olağan bir durum olduğunu düşünen kanun koyucu bu hususa ayrı bir şart olarak özel bir hükümle yer vermemiştir²¹.

1.2. Evlenmenin Maddi Şartları

Evlenmenin niteliği gereği, evlenecek kişilerin bedensel, zihinsel ve ruhsal olarak belirli olgunluğa erişmiş olması gerekmekte ve yaratacağı toplumsal etkiler bakımından da sağlam temellere sahip, sağlıklı bir toplum için evlenecek kişilere

¹⁷ Oğuzoğlu (1956), s. 33; Zevkililer (1992), s. 683; Dural, vd., (2024), s. 47; Öztan (2015), s. 125; Erdem ve Makaracı Başak (2024), s. 51; Tüzüner (2013), s. 135; Evlenmenin bir sözleşme olduğu ve bu sözleşme temel olarak ele alındığında, üzerine kurulan binanın ise hukuki yapısı kanun koyucu tarafından belirlenen ve taraflarca değiştirilemeyen nitelikte olması sebebiyle, evlenme sözleşmesinin diğer sözleşmelerden ayrılan, *sui generis* nitelikte olduğuna ilişkin bkz. Tekinay (1982), s. 69. Yazar ayrıca evlenme ile evlilik durumunun birbirinden ayrılmasıyla aslında daha doğru bir sonuca varılacağına; evlenmenin bir sözleşme olmasına karşın, evlilik durumunun ise bir kurum olduğuna yer vermektedir.

¹⁸ Erdem ve Makaracı Başak (2024), s. 51.

¹⁹ Tekinay (1982), s. 67-68; Oğuzoğlu (1956), s. 33; Öztan (2015), s. 126.

²⁰ Dural, vd., (2024), s. 48; Akipek Öcal (2024), s. 87.

²¹ Dural, vd., (2024), s. 49; Akipek Öcal (2024), s. 88; Alman hukukundaki düzenlemelerde de bu durum açıkça dile getirilmemekle birlikte mevcut hükümlerden çıkarılabilen olgusal bir özellik olarak kabul edilmekteydi. Ancak 2017’de kabul edilen düzenlemeyle Alman hukukunda aynı cinsiyetten kişilerin evlenmesine izin verildiğini yeri gelmişken belirtmekte fayda vardır, bkz. BeckOGK/Kriewald BGB § 1310 Rn. 10-11.

yönelik belirli sınırlamalar getirilmesi önem arz etmektedir²². Bu nedenle, kanun koyucu evlenecek kişiler bakımından belli maddi şartlar öngörmüştür. TMK m. 124 ve devamında düzenlenen bu şartlar, evlenme ehliyetinin varlığı ile evlenme engelinin bulunmamasıdır²³.

Evlenme ehliyeti, bir gerçek kişinin evlenme işlemini gerçekleştirebilmesi için gerekli olan temel koşullara sahip olmasını ifade etmektedir²⁴. Daha açık bir ifadeyle evlenme ehliyeti, kişinin evlenebilmek için aranan yaşa sahip olmasını, evlenme işlemini ve hukuki sonuçlarını kavrama yeteneğine sahip olmasını, yani kişinin gerekli fiziksel ve psikolojik olgunluğa sahip olmasını ifade etmektedir²⁵. Evlenme ehliyeti, hem hak hem de fiil ehliyetinin özel bir hali olmasına karşın, TMK'da aranan şartlar dikkate alındığında hak ehliyeti ve fiil ehliyetiyle evlenme ehliyetinin şartlarının aynı olmadığı açıktır²⁶.

Evlenme ehliyeti için aranan ilk unsur yaştır²⁷. Zira evlenmek isteyen kişinin her açıdan belli bir olgunluğa sahip olması gerekmektedir. Ülkelerin kendi toplumsal özelliklerini de gözetererek farklı şekilde belirlediği bu yaş, bir başka ifadeyle evlenme erginliği TMK m. 124'te onyediler olarak belirlenmiştir²⁸. Onyediler yaş kanun koyucunun belirlediği olağan evlenme yaşıdır²⁹. Bir başka ifadeyle, onyediler yaşını tamamlamamış bir kişi *kural olarak* evlenemez. Ancak TMK m. 124/2'de olağanüstü durumlarda pek önemli bir sebebin varlığı halinde onaltı yaşındaki kişilerin de evlenebileceği düzenlenmiştir. Böyle bir evliliğin gerçekleşmesi için hakimın evlenmeye izin vermesi gerekmektedir. Olağanüstü evlenme yaşında hakimın evlenmeye izin verirken, olağanüstü bir durum ve pek önemli sebebin varlığını çok dikkatli bir şekilde tespit etmesi, bu tespiti yaparken

²² Oğuzoğlu (1956), s. 33-34; Oğuzman ve Dural (1994), s. 63; Dural, vd., (2024), s. 49; Akipek Öcal (2024), s. 89.

²³ Evlenmenin maddi şartları olumlu ve olumsuz şartlar olmak üzere ikiye ayrılarak da incelenebilmektedir. Bu kapsamda olumlu şartlar evlenme ehliyetine, olumsuz şart ise evlenme engellerine karşılık gelmektedir. Bu ayrım için bkz. Saymen ve Elbir (1960), s. 72-73 ve Öztan (2015), s. 126.

²⁴ Akipek Öcal (2024), s. 88; Dilşad Keskin (2011), "Küçük Yaşta Evlenmenin Müeyyidesi", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: XV, Sayı: 4, s. 66.

²⁵ Akipek Öcal (2024), s. 88.

²⁶ Öztan (2015), s. 126; Yılmaz (2023), s. 96.

²⁷ Oğuzoğlu (1956), s. 34; Dural, vd., (2024), s. 49; Evlenme yaşı ve evlenme yaşına uyulmamasının yaptırımıyla ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz. Keskin (2011), s. 65 vd.

²⁸ Belirtmek gerekir ki, evlenecek kişilerden hem kadın hem de erkek bakımından evlenme erginliği kanunda aynıdır. Eski Medeni Kanunumuzdaki uygulamayla ilgili olarak bkz. Oğuzoğlu (1956), s. 36-39 ve Feyzioğlu, vd., (1976), s. 217-218.

²⁹ Olağan evlenme yaşının, genel erginlik yaşının altında belirlenmiş olmasına ilişkin değerlendirmeler için bkz. Öztan (2015), s. 131-132.

taraffarın evlenme için gerekli fiziksel ve ruhsal olgunluğa sahip olup olmadığını da dikkate alması, mümkünse yasal temsilcileri dinlemesi gerekir³⁰. Ayrıca hakim, bu kişinin kural olarak çocuk olduğunu ve hukukun temel ilkelerinden biri olan çocuğun üstün yararı ilkesini gözeterek hareket etmesi gerekmektedir³¹. Hakim, evlenmeye yönelik vereceği izin soyut nitelikte olmayıp, sadece başvuruda belirtilen kişiyle evlenmeye yöneliktir³².

Evlenme yaşı bakımından kural asgari onyedli yaş ve olağanüstü durumlarda ise onaltı yaş olmasına karşın, evlenme yaşı bakımından bir üst sınır bulunmamaktadır. Bu nedenle, yaş dışındaki diğer şartlarda da bir eksiklik bulunmadığı takdirde oldukça ileri yaştaki kişilerin evlenmesinin önünde hukuken bir engel yoktur³³. Esasen evlenme yaşı bakımından asgari bir yaş belirlenmesindeki nedenler dikkate alındığında, azami bir yaş belirlenmemiş olmasının doğal olduğu anlaşılmaktadır³⁴.

Türk Medeni Kanunu m. 125'teki "[a]yırt etme gücüne sahip olmayanlar evlenemez." ifadelerinden açıkça anlaşılacağı üzere evlenme ehliyeti kapsamındaki bir başka unsur ise ayırt etme gücünün varlığıdır. Dolayısıyla bir kişi evlenme erginliğine sahip olsa bile, şayet ayırt etme gücüne sahip değilse evlenemez. Ayırt etme gücü nispi bir kavram olduğu için evlenmek isteyen her kişi bakımından ve her evlenme işlemi yönünden ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir³⁵. Bu kapsamda evlenme yönünden ayırt etme gücü, evlenecek kişinin evliliğin anlamını, önemini, amacını anlayıp anlamadığının, evlilik birliğinin getireceği hak ve yükümlülükleri kavrama yeteneğine sahip olup olmadığının değerlendirilmesiyle anlaşılacaktır³⁶. Ancak evlenme yönünden ayırt etme gücüne ilişkin değerlendirmenin çok katı şekilde yapılmamasının hem bireysel hem de toplumsal menfaat açısından daha

³⁰ Olağanüstü evlenme yaşımda evliliğe izin verilmesi bakımından aranan unsurlara ilişkin ayrıntılı açıklamaları için bkz. Öztan (2015), s. 132-136.

³¹ Konunun özellikle çocuk hakları ile kadın hakları bakımından son derece önemli olduğu açıktır. Bununla birlikte belirtilen bu konular ayrı birer çalışma konusu teşkil etmeye elverişli olduğundan bilinçli olarak kapsam dışında tutulmuş konu evlenmenin maddi şartlarına ilişkin genel bilgilerle sınırlandırılmıştır.

³² Keskin (2011), s. 70.

³³ Onaltı yaşından küçük bir kişinin evlenmesi ihtimalinde evliliğin durumuyla ilgili değerlendirmeler için bkz. Öztan (2015), s. 137-139; Bununla birlikte evlenmek isteyen kişilerin ayırt etme güçlerini yitirecek ölçüde yaşlı olmaları ihtimalinde değerlendirme yaşı ilişkin bir üst sınır dolayısıyla değil, ayırt etme gücüne sahip olmama bakımından yapılmaktadır.

³⁴ Keskin (2011), s. 67, dn. 2.

³⁵ Oğuzman ve Dural (1994), s. 67; Dural, vd., (2024), s. 52; Öztan (2015), s. 127; Erdem ve Makaracı Başak (2024), s. 56.

³⁶ Oğuzoğlu (1956), s. 34; Oğuzman ve Dural (1994), s. 67; Zevkliler (1992), s. 684; Öztan (2015), s. 127; Erdem ve Makaracı Başak (2024), s. 56; Akipek Öcal (2024), s. 92; Yılmaz (2023), s. 96.

isabetli olacağı ifade edilmektedir³⁷.

Evlenme ehliyeti kapsamında TMK'da yer alan bir başka husus ise yasal temsilcinin iznidir. Küçük ve kısıtlıların, kural olarak yasal temsilcilerinin izni olmaksızın evlenemeyecekleri TMK m. 126 ve 127'de düzenlenmekte ve m. 128'de ise yasal temsilcinin haklı sebep olmaksızın evlenmeye izin vermemesi ihtimalinde, hakimden evlenmeye izin vermesinin istenebileceği yer almaktadır³⁸.

Evlenmenin maddi şartlarından ikincisi evlenme engellerinin bulunmamasıdır. Evliliğin maddi şartlarının sağlandığından söz edilebilmesi için evlenme engellerinin bulunmaması gerekmele birlikte, yasal düzenlemelerde yer alan evlenme engellerinin hepsinin evliliğe etkisi aynı değildir. Daha açık bir ifadeyle, evlenme engellerinin bir kısmı evliliğin mutlak butlanla batıl olması sonucunu doğururken, diğer kısmı ise evliliğin geçerliliğini etkilememektedir³⁹. Evlenmenin kesin hükümsüzlüğüne neden olan evlenme engelleri, diğer bir ifadeyle kesin evlenme engelleri hısımlık, mevcut evlilik ve akıl hastalığıdır. Evlenmenin geçerliliğini etkilemeyen evlenme engelleri, başka bir ifadeyle kesin olmayan evlenme engelleri ise bekleme süresi ile bazı bulaşıcı hastalıklardır⁴⁰.

1.3. Evlenmenin Şekli Şartları

Evlenme, Türk özel hukukundaki en sıkı şekil şartlarına bağlanmış işlemlerdendir⁴¹. Kanun koyucu şekil şartlarıyla hem evlenecek kişilerin menfaatini hem de toplum menfaatini gözetmektedir⁴². Evlenmenin şekle tabi olması⁴³; tarafların evlenme konusunu daha iyi düşünmesini, çeşitli nedenlerle birbirleriyle evlenmek istemeyen kişilerin bunu evlenme öncesinde anlamasını ve kısa sürede bozulacak bir evliliğin hiç gerçekleştirilmemesini sağlamaktadır⁴⁴. Ayrıca

³⁷ Erdem ve Makaracı Başak (2024), s. 56.

³⁸ Konuya ilişkin açıklamalar için bkz. Öztan (2015), s. 139-147.

³⁹ Dural, vd., (2024), s. 56-57; Akipek Öcal (2024), s. 94.

⁴⁰ Kesin evlenme engelleri ve kesin olmayan evlenme engelleriyle ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz. Öztan (2015), s. 127-148-157; Dural, vd., (2024), s. 57-62 ve Akipek Öcal (2024), s. 94-102.

⁴¹ Saymen ve Elbir (1960), s. 68; Dural, vd., (2024), s. 62; Erdem ve Makaracı Başak (2024), s. 64; Yılmaz (2023), s. 112.

⁴² Akipek Öcal (2024), s. 102.

⁴³ Evlenmede aranan şekil şartları nedeniyle, "evlenmenin merasime tabi bir hukuki işlem (solenne)" olduğunun söylenebileceği yönünde bkz. Saymen ve Elbir (1960), s. 102.

⁴⁴ Saymen ve Elbir (1960), s. 102; Dural, vd., (2024), s. 63; Öztan (2015), s. 157; Akipek Öcal (2024), s. 102-103; Yılmaz (2023), s. 112.

evlenmenin maddi şartlarının varlığının, evliliğin varlığının ve doğacak çocukların soybağının tespitini kolaylaştırması da evlenmenin şekle tabi kılınmasının nedenlerindendir⁴⁵.

Evlenmenin şekline ilişkin düzenlemeler TMK m. 134 ila 144'te ve Evlendirme Yönetmeliği'nde yer almaktadır. Bu düzenlemeler incelendiğinde evlenmenin şekli şartlarının üç grupta toplandığı görülmektedir: Evlenme töreni öncesindeki, evlenme töreni sırasındaki ve evlenme töreni sonrasındaki şekil şartları⁴⁶.

Evlenme töreni öncesindeki şekil şartlarının kapsamında, evlenme başvurusunun yapılması, yapılan başvurunun değerlendirilmesi, evlenme başvurusunun reddi ve bu redde itiraz ile evlenme izin belgesinin düzenlenmesiyle ilgili hususlar yer almaktadır. Evlenme töreni sırasındaki şekil şartları, evlenme töreninin nerede ve nasıl gerçekleşeceği sorularının cevabını içerir. Evlenme töreni sonrasındaki şekil şartları ise aile cüzdanının verilmesi ve evlenmenin nüfus idaresine bildirilmesiyle aile kütüğüne tescildir⁴⁷.

Evlenme töreni esnasındaki şekil şartlarının bir kısmı esaslı şart niteliğindeyken, diğer kısmı esaslı şart olarak kabul edilmeyen (tali) şekil şartlarıdır⁴⁸. Bu şekilde bir ayırım yapılmasına karşın, her iki grup şekil şartına uyulması evliliğin yapılabilmesi için gereklidir. Bir başka ifadeyle, hem esaslı hem de esaslı olmayan şekil şartlarına uyulmadan evlenmenin gerçekleştirilmesi mümkün değildir⁴⁹. Ancak bu şartlara uygun hareket edilip edilmemesinin sonuçları farklılaşmakta, bu durum evliliğin varlığını etkilemektedir. Zira evlenme töreni esnasında aranan ve esaslı nitelikte olan şekil şartlarına uyulmaması evlenmenin yokluğuna neden olurken, esaslı nitelikte olmayan şekil şartlarına uyulmadan her nasılsa gerçekleştirilen bir

⁴⁵ Saymen ve Elbir (1960), s. 102; Oğuzoğlu (1956), s. 46; Feyzioğlu, vd., (1976), s. 223; Öztan (2015), s. 157-158; Akipek Öcal (2024), s. 103.

⁴⁶ Saymen ve Elbir (1960), s. 102; Öztan (2015), s. 164-184; Yılmaz (2023), s. 112; Evlenmenin şekli şartları bakımından yapılabilecek bir başka ayırım ise evlenme sözleşmesinin kurulması bakımından zorunlu olan ve olmayan şekil şartlarıdır. Bu ayırım için bkz. Öztan (2015), s. 158-164.

⁴⁷ Çalışmamızın konusuyla ilişkisi dikkate alınarak, burada yer verilen şekli şartlardan sadece evlenme töreni sırasındaki şartlar ayrıntılı olarak açıklanmakta; diğer şartlara ise ismen yer verilmekle yetinilmektedir.

⁴⁸ Saymen ve Elbir (1960), s. 111; Feyzioğlu, vd., (1976), s. 227; Öztan (2015), s. 175; Yılmaz (2023), s. 117.

⁴⁹ Öztan (2015), s. 175.

evlilik ise geçerli olmaktadır⁵⁰. Daha açık bir ifadeyle esaslı nitelikteki bu şekil şartları (tarafların irade açıklamaları ve yetkili memurun huzuru) evlenmenin kurucu unsurlarındandır ve kurucu unsurlardaki eksiklik yokluğa neden olurken⁵¹; TMK m. 155 uyarınca “[e]vlendirmeye yetkili memur önünde yapılmış olan bir evliliğin kanunun diğer şekil kurallarına uyulmaması sebebiyle butlanına karar verilemez” düzenlemesi gereğince esaslı olmayan şekil şartlarına aykırılık evlenmenin geçerliliğini etkilememektedir.

Evlenmenin gerçekleşebilmesi için evlenmek isteyenlerin aynı anda yetkili evlendirme memuru önünde bulunarak birbirine uygun evlenme iradelerini sırayla sözlü olarak açıklamaları gerekmektedir⁵². Bu hususları, önemi sebebiyle tek tek ele almakta yarar vardır. Öncelikle evlenmenin yetkili evlendirme memuru huzurunda gerçekleştirilmesi şarttır. Bu memur, Evlendirme Yönetmeliği’nin 7. maddesine göre “belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya bu işle görevlendireceği memur, köylerde muhtardır.” Ayrıca maddenin devamında İçişleri Bakanlığının “il nüfus ve vatandaşlık müdürlüklerine, nüfus müdürlüklerine, il ve ilçe müftülüklerine ve ilgili dış temsilciliklere evlendirme memurluğu görev ve yetkisi” verebileceği ile “[e]şlerden birinin yabancı olması halinde evlendirmeye belediye evlendirme memurlukları ile nüfus müdürleri”nin yetkili olduğu düzenlenmiştir. Evlendirme memurunun kim olabileceğine ilişkin bu belirlemelerin yanında, bu kişinin evlenme işlemi esnasında tam ehliyetli olması gerektiği de açıktır⁵³.

Yetkili evlendirme memuru huzurunda bulunan kişinin bizzat evlenmek isteyen kişi olması gerekir. Bir başka ifadeyle, evlenme kişiye sıkı sıkıya bağlı olan ve temsilin kabul edilmediği bir hukuki işlem olması sebebiyle, evlenmek isteyen kişilerin bizzat kendilerinin yetkili evlendirme memuru önünde iradelerini açıklamaları gerekir⁵⁴. Evlendirme Yönetmeliği m. 27/1’de “bizzat tarafların huzuru ile” ifadesi de bu gerekliliği açıkça ortaya koymaktadır. Dolayısıyla evlenecek kişilerin bizzat katılmadığı, temsilci veya vekil aracılığıyla gerçekleştirilmek istenen

⁵⁰ Feyzioğlu, vd., (1976), s. 227; Zevkliler (1992), s. 703; Öztan (2015), s. 175.

⁵¹ Oğuzman ve Dural (1994), s. 79, 89; Feyzioğlu, vd., (1976), s. 228; Zevkliler (1992), s.704; Erdem ve Makaracı Başak (2024), s. 72-73.

⁵² Saymen ve Elbir (1960), s. 113; Öztan (2015), s. 176; Erdem ve Makaracı Başak (2024), s. 73; Yılmaz (2023), s. 117.

⁵³ Saymen ve Elbir (1960), s. 112; Öztan (2015), s. 176.

⁵⁴ Feyzioğlu, vd., (1976), s. 228; Saymen ve Elbir (1960), s. 113; Oğuzman ve Dural (1994), s. 86; Tekinay (1982), s. 111; Zevkliler (1992), s. 703; Dural, vd., (2024), s. 68; Öztan (2015), s. 176; Erdem ve Makaracı Başak (2024), s. 69; Akipek Öcal (2024), s. 109.

bir evlilik yok hükmündedir⁵⁵. Aynı şekilde bir haberci aracılığıyla da evlenme gerçekleştirilemez⁵⁶.

Kurucu nitelikte olan ve önem taşıyan bir başka husus ise evlenmek isteyenlerin evlenmeye yönelik iradeleriyle ilgilidir. Bu iradelerin bizzat beyan edilmesi gerektiği gibi, birbirine uygun olması, kayıtsız şartsız olması ve aynı anda evlendirme memuru huzurunda bulunularak açıklanması da şarttır⁵⁷. Bir başka ifadeyle, evlenmek isteyenlerin iradelerinin arasına zaman girmesi kabul edilmemekte, evlendirme memuru huzurunda aynı anda bulunarak birbirini takip eder şekilde evlenme iradelerini açıklamaları gerekmektedir⁵⁸. Örneğin, evlenecek taraflardan biri gelmişken, diğerinin başka bir gün gelmesi ya da evlenme iradesini yazılı olarak göndermesi veya telefonla bildirmesi mümkün değildir⁵⁹. Dolayısıyla hazır olmayanlar arasında evlenme kabul edilmemektedir⁶⁰. Bu esaslı nitelikteki şartların dışında, evlenmenin aleni olması, iki tanık huzurunda yapılması, evlendirme memurunun beyanı gibi evlenme töreni esnasında gerçekleşmesi gereken diğer şartlar da bulunmakla birlikte, yukarıda da ifade edildiği üzere her nasılsa bu esaslı nitelikte olmayan şartlara uyulmamış olması evlenmenin geçerliliğini etkilememektedir.

2. ÇEVİRİM İÇİ (ONLINE) EVLENME

Çevrim içi evlenme teknolojinin ve buna bağlı olarak uzaktan bir şeyleri yapabilmenin rahatlığının sonucu olarak ortaya çıkmış bir kurumdur⁶¹. Çevrim içi evlenme ile ifade edilen, evlenmeyi isteyen tarafların video konferans yoluyla resmi memur ile ağ üzerinden bağlantı halindeyken uzaktan evlenmenin

⁵⁵ Akipek Öcal (2024), s. 109; Evlendirme Yönetmeliği m. 27/3'te "[v]ekaletle evlenme yapılamaz." denilerek bu husus açıkça düzenlenmiştir.

⁵⁶ Dural, vd., (2024), s. 68.

⁵⁷ Tekinay (1982), s. 111; Saymen ve Elbir (1960), s. 113; Feyzioğlu, vd., (1976), s. 228; Zevkililer (1992), s. 703; Öztan (2015), s. 177.

⁵⁸ Feyzioğlu, vd., (1976), s. 228; Tekinay (1982), s. 118.

⁵⁹ Zevkililer (1992), s. 703.

⁶⁰ Saymen ve Elbir (1960), s. 113; Yılmaz (2023), s. 118.

⁶¹ Son yıllarda özellikle COVID-19 pandemisinin de etkisiyle, bazı ABD eyaletlerinde çevrim içi evliliklerde artış olduğu ifade edilmektedir, bkz. Claudia Mayer (2022), "Relevanz des Orts der Eheschließung für die Bestimmung des Formstatuts bei der doppelten Handschuhehe und Online-Ehe", *IPRax*, Sayı: 6, s. 593; Çevrim içi evlenmenin muhtemel sakıncaları için bkz. Susanne Lilian Gössel ve Marius Pflaum (2022), "Die digitale Eheschließung im deutschen Kollisionsrecht", *StAZ*, Yıl: 75, Sayı: 4, s. 102.

gerçekleştirilmesidir⁶². Bir başka ifadeyle, evlendirmeye yetkili kişi video konferans görüşmesinin bir tarafında bulunmakta, diğer tarafta ise evlenmeyi arzu eden taraflar yer almakta, eş zamanlı (canlı/naklen) görüntü ve ses bağlantısının bulunduğu bu yapıda tarafların evlenme yönündeki beyanlarını ortaya koyması ile evlilik gerçekleşmektedir⁶³. Bu usulün genel kabul gören evlenme şeklinden farklı olan yönü, çevrim içi evlenmede işlemin fiziken yüz yüze gerçekleşmemesidir⁶⁴.

Henüz son derece yeni olan çevrim içi evlenme, Amerika Birleşik Devletleri'nin bazı eyaletlerinde kabul edilmektedir. Bu eyaletlerin bir kısmında pandemi sürecine özgü olarak çevrim içi evlenme imkanı tanınmasına karşın⁶⁵, pandemi sürecinden bağımsız olarak bu usulle evlenmeye imkan veren bir eyalet de bulunmaktadır⁶⁶. Ayrıca dini kuralların esas olduğu bazı ülkelerde de doğrudan bir yasal düzenlemeyle olmasa da çevrim içi evlenmenin kabul edildiği görülmektedir⁶⁷.

Çevrim içi gerçekleştirilen evliliğin durumunun değerlendirilebilmesi için bunun nerede yapıldığının tespiti oldukça önemlidir. Farklı kurallara sahip ülkelerde bulunan tarafların canlı video görüşmesi aracılığıyla farklı bir ülkeden

⁶² BeckOGK/Rentsch EGBGB Art. 13 Rn. 267.

⁶³ Çevrim içi evlenmeye ilişkin olarak, evlilik sözleşmesinin telekomünikasyon araçları ile ses ve/veya görüntü yoluyla gerçekleştirildiği evlilik tanımının yapıldığı da görülmektedir, bkz. M. Farid Wajidi ve Fuad Mustafid (2023), "Marriage Practices in The Digital Age: A Comparative Analysis of Muhammadiyah and Nahdlatul Ulama's Fatwas on Online Marriage", *YUDISIA: Jurnal Pemikiran Hukum Dan Hukum Islam*, Cilt: 14, Sayı: 2, s. 237.

⁶⁴ BeckOGK/Rentsch EGBGB Art. 13 Rn. 267; Wajidi ve Mustafid (2023), s. 237.

⁶⁵ Pandemi sürecinde geçici olarak ve belirli şartlarda çevrim içi evlenmeye imkan tanıyan eyaletlere New York, California ve Illinois örnek verilebilir. Bkz. Gössl ve Pflaum (2022), s. 97 ve Gunnar Franck (2023), "Dänemark-, Handschuh- und jetzt Online-Ehe?", *JZ*, Yıl: 78, Sayı: 1, s. 22.

⁶⁶ Gössl ve Pflaum (2022), s. 97; Franck (2023), s. 22; Coester-Waltjen ve Coester (2023), s. 5; Utah ise pandemiden bağımsız olarak 2019 yılı sonlarından bu yana tamamen uzaktan çevrim içi evlenmeye imkan veren bir eyalettir. Bkz. Gössl ve Pflaum (2022), s. 97; Utah eyaletinin resmi çevrim içi evlilik sistemi için bkz. <https://www.utahcounty.gov/dept/clerk/marriage/mcscheduling.html> (E.T.: 21.07.2025); Utah'ta online evlilik gibi çeşitli dijital işlemlerin gerçekleştirilmesinin yasal temeli elektronik kayıtların, imzaların ve sözleşmelerin yasal olarak tanınmasına ilişkin Utah Code § 46-4-201'dir (<https://law.justia.com/codes/utah/title-46/chapter-4/part-2/section-201/>; E.T.: 21.07.2025). Bu düzenleme ile elektronik ortamda gerçekleştirilen işlemler ile klasik yöntemlerle (yüz yüze) gerçekleştirilenler eşdeğer kabul edilmiş ve böylece birçok işlemin dijital olarak gerçekleşmesine imkan sağlanmıştır; Farklılık arz eden bir başka eyalet ise Montana'dır. Burada ise çevrim içi evliliğe izin verilmemekte, ancak çiftlerin yine uzakta olduğu ve fakat vekil aracılığıyla temsil edildiği bir evlenme şekli kabul edilmektedir. Buna ilişkin yasal düzenleme için bkz. Montana Code § 40-1-301 (https://archive.legmt.gov/bills/mca/title_0400/chapter_0010/part_0030/section_0010/0400-0010-0030-0010.html; E.T.: 21.07.2025).

⁶⁷ Endonezya bakımından tartışma ve değerlendirmeler için bkz. Wajidi ve Mustafid (2023), s. 233 vd.; Mısır, İran, Suriye ve Suudi Arabistan örneklerine ilişkin değerlendirmeler için bkz. Abdul Hakim ve Bagus Hazratul Qodsiyah (2022), "Online Marriage During the Covid-19 Pandemic: A Study of the Fatwas in Egypt, Iraq, Syria, and Saudi Arabia", *Al-Adalah*, Cilt: 19, Sayı: 1, s. 152 vd.; Çevrim içi evliliğin geçerliliği konusunda düşünürlerin genel olarak ikiye ayrıldığı, bunun temelinde ise evliliğin tek bir yerde yapılması gerekliliğinin bulunduğu ifade edilmekte; çevrim içi evliliğin bunu sağlamadığını, zira evliliğin tek bir yerde yapılmasının kurumun güvenirliliğini ve ciddiyetini korumak için gerekli olduğunu düşünenler bakımından evlilik geçersiz olarak görülürken, tek bir yerde yapılmanın geniş yorumlanabileceğini ve çevrim içi evliliğin yapılan eş zamanlı bağlantılar ile bunu sağladığını düşünenler bakımından ise bu evlilik geçerli kabul edilmektedir, bkz. Hakim ve Qodsiyah, s. 149.

evlendirme görevlisinin katılımında hangi ülkede bu evliliğin yapıldığının belirlenmesi, uygulanacak hukuk ve evliliğe geçerlilik tanınıp tanınmayacağı sorusuna cevap olacaktır. Zira zaten bu şekilde bir evliliği tanıyan bir yerde tarafların yine aynı yerde bulunarak ancak yüz yüze değil, çevrim içi olarak gerçekleştirdiği bir evlilik bakımından bir geçerlilik sorunu ortaya çıkmayacaktır. Buna karşın diğer ihtimaller bakımından ise ortada milletlerarası özel hukukçular bakımından tartışılmaya değer bir husus olduğunu belirtmekle yetinmek isteriz.

3. ALMAN HUKUKUNDA EVLENMENİN ŞEKLİ VE ÇEVİRİM İÇİ EVLENMEYE İLİŞKİN ALMAN MAHKEME KARARLARINDAN ÖRNEKLER

3.1. Alman Hukukunda Evlenmenin Şekli

Alman hukukunda evlenmeye ilişkin temel hükümler BGB §1310 ve devamında düzenlenmiştir. Buna göre evlenme, şekil şartlarına bağlı bir aile hukuku sözleşmesidir⁶⁸. Bir sözleşme olmasına karşın, basit bir sözleşmenin ötesinde kurduğu hukuki ilişkinin niteliği ve etkileriyle aile hukuku statü ilişkisidir. Zira eşler evliliğin kurulmasıyla ilgili söz hakkına sahipken, evliliğin niteliği ve hukuki etkileri bakımından eşlerin büyük oranda söz hakları yoktur⁶⁹. Alman hukukunda da evliliğin en önemli şartlarından biri evlenme iradesinin nikah memuru önünde beyan edilmesidir. Zira esasa ilişkin şartların varlığı halinde evlendirme memuru, huzurunda gerçekleştirilen evlenme yönündeki irade beyanlarına katılmakla yükümlüdür⁷⁰.

Alman evlilik hukukunda, evlenme başvurusu ile ilgili çeşitli ve esasen Türk hukukundakine benzer şartlar bulunmaktadır⁷¹. Evlenme töreni bakımından ise iradelerin açıklanması ile nikah memurunun katılımı aranır. Evlenmenin kurucu unsuru tarafların evlenmeye yönelik beyanları olmakla birlikte, memurun evlenmeye katılımı şekli açıdan önemli ve gereklidir⁷². Zira evlendirme memurunun katılımı, bir yandan devletin sürece müdahalesini sağlarken, diğer

⁶⁸ BeckOGK/Kriewald BGB § 1310 Rn. 1; Nikolaus J. Plitzko (2025), "BGH: Unwirksamkeit einer nach dem Recht des US-Bundesstaates Utah geschlossenen Online-Ehe", **NZFam**, s. 122; MüKoBGB/Wellenhofer BGB § 1310 Rn. 3.

⁶⁹ BeckOGK/Kriewald BGB § 1310 Rn. 8.

⁷⁰ BeckOGK/Kriewald BGB § 1310 Rn. 1.

⁷¹ Bunlara ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. BeckOGK/Kriewald BGB § 1310 Rn. 18-32.

⁷² BeckOGK/Kriewald BGB § 1310 Rn. 33; MüKoBGB/Wellenhofer BGB § 1310 Rn. 1, 3.

yandan evlenmek isteyenlerin gerçekleştirecekleri beyanın önemini anlamasını ve aceleci davranmamasını sağlar⁷³.

Evlenme yönünde tarafların irade beyanlarının varlığı ve uyuşması ile nikah memurunun huzurunda gerçekleşen tören evlenmenin varlığı bakımından şarttır. Aksi takdirde evlenmenin yokluğundan söz edilecektir⁷⁴. Başka bir ifadeyle, evlenmenin gerçekleşmesi için evlenmek isteyen tarafların evlendirme memuru huzurunda iradelerini açıklamaları gerekli ve yeterlidir. Bu işlemin ardından evlendirme memurunun beyanı veya nüfus siciline kayıt ise evlenmenin varlığı için şart değildir⁷⁵. Bunun yanında, evlilik beyanının hazırlar arasında gerçekleşmesi ve karşı tarafa yöneltilmesi de şarttır⁷⁶. Başka bir deyişle, evlenme beyanlarının şahsen ve iki kişinin de eş zamanlı fiziksel olarak varlığıyla ortaya koyulması gerekmektedir⁷⁷. Doktrindeki hakim görüşe göre, evlenmek isteyenlerin iradelerini telefon, faks gibi geleneksel uzaktan iletişim araçlarıyla ortaya koyması kabul edilmediği gibi görüntülü iletişim araçları da bu kapsamda kabul edilmez⁷⁸. Zira uzaktan bir hazır bulunma, fiziksel olarak huzurda bulunmayla eş tutulamaz⁷⁹. Evlenmek isteyenler, eş zamanlı ve fiziksel olarak orada bulunarak iradelerini ortaya koyduğunda evlendirme memuru ise evlenme işleminin adeta zorunlu bir tanığı olarak orada bulunmakta ve devletin temsilcisi olarak evliliğin kamuya açık olmasını sağlamaktadır⁸⁰.

Alman hukukunda bir evliliğin geçerliliği bakımından tarafların özgür iradesiyle gerçekleşmesi kamu düzeninin bir parçasıdır⁸¹. Ayrıca evlenmenin Almanya'da gerçekleşmesi halinde, maddi şartlar bakımından hangi kanunun uygulandığı önemli olmaksızın, şekli olarak Alman hukukuna uygun olması ve buna göre de

⁷³ MüKoBGB/Wellenhofer BGB § 1310 Rn. 1; Nikah memurunun bu süreçteki varlığının başka amaç ve işlevleri de vardır. Devletin evliliklere ilişkin gücünü temin etme, gizli evlilikleri önleme, evlenme koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediğinin denetimini sağlama, evlenmeye ilişkin engellerin ihlalini denetleme, evlenecek kişilerin evlenmenin önemi ve etkilerini kavramasını sağlama, evliliklerin kaydını tutabilme bunlardandır, bkz. BeckOGK/Kriewald BGB § 1310 Rn. 34.

⁷⁴ BeckOGK/Kriewald BGB § 1310 Rn. 33.

⁷⁵ BeckOGK/Kriewald BGB § 1310 Rn. 39; MüKoBGB/Wellenhofer BGB § 1310 Rn. 3, 5.

⁷⁶ BeckOGK/Kriewald BGB § 1310 Rn. 40; Mayer (2022), s. 595.

⁷⁷ Mayer (2022), s. 595; MüKoBGB/Wellenhofer BGB § 1310 Rn. 6.

⁷⁸ Coester-Waltjen ve Coester (2023), s. 2, 4.

⁷⁹ Coester-Waltjen ve Coester (2023), s. 2.

⁸⁰ BeckOGK/Kriewald BGB § 1310 Rn. 46.

⁸¹ BeckOGK/Kriewald BGB § 1310 Rn. 84.

nikah memurunun huzurunda gerçekleştirilmesi şarttır⁸². Bu nedenle evlenmenin şekline uygulanacak hukukun belirlenmesinde yurt içinde mi, yoksa yurt dışında mı gerçekleştiği sorusunun cevabına göre ayırım yapılması gerekmektedir⁸³.

Evlenme bakımından hangi şekil kurallarının uygulanacağı, evlenmenin yeri (nerede gerçekleştiği) ile ilgilidir⁸⁴. Alman hukukunda esas olan beyanlar olduğu için evlenme yeri, evlenme töreninin gerçekleştiği ve evlenme beyanlarında bulunulan yerdir⁸⁵. Evlenme yeri, evlenmenin şekli şartlarının varlığı ve bunlara bağlı olarak da bir evliliğin kurulup kurulmadığının değerlendirmesinde önem taşımaktadır. Zira evliliğin gerçekleştirildiği yerdeki şekil şartlarına uyulması gerekmektedir. Evliliği kuran unsurun esas olarak taraf beyanlarının olduğu bir evlenmede, evliliğin gerçekleştirildiği yer evlenmek isteyenlerin fiziksel olarak bulunduğu ve beyanlarını yaptığı yerdir⁸⁶. Dolayısıyla evlenmek isteyenlerden birinin fiziksel olarak Almanya'da bulunduğu ve evlenme iradesini telefon veya görüntülü görüşme yoluyla aktardığı bir evlenmeye, Alman hukukundaki şekil şartlarının uygulanması gerekmekte ve bu evlilik şekil şartlarını karşılamadığı için geçerli olmamaktadır⁸⁷. Bir taraf Almanya'da bulunuyor olsa bile, onun evlenme beyanını ortaya koyduğu yer Almanya olduğundan, evlilik Almanya'da yapılıyor kabul edilmekte ve Alman hukukundaki şekil şartlarına uyulması gerekmektedir⁸⁸. Ancak bu durum farklı cinsiyete sahip kişilerin evlenmesi bakımından geçerlidir. Zira bir kadın ile bir erkeğin evlenmesinde EGBGB § 13 paragraf 4 uygulama alanı bulmakta ve beyanlar esas alınmaktadır. Buna karşın aynı cinsiyetten evliliklerde EGBGB § 13 paragraf 4'e atıfta bulunulmadığından, bu evlilikler bakımından uygulanacak olan EGBGB § 17b uyarınca evlenmenin

⁸² BeckOGK/Kriewald BGB § 1310 Rn. 85.

⁸³ Rainer Hausmann (2024), **Internationales und Europäisches Familienrecht**, C. H. Beck, München, Rn. 652; Mayer (2022), s. 594.

⁸⁴ Evlenme yerinin Almanya olmasından kaçınma sebepleriyle ilgili değerlendirmeler için bkz. Franck (2023), s. 22-24; Evlenecek çiftler çeşitli nedenlerle evlenme yerinin farklı olmasını isteyebilmektedir. Almanya'da yaşayanların birçok açıdan daha pratik olması sebebiyle Danimarka'da evlenmeyi tercih ettiğine ilişkin açıklamalar ve Danimarka'da "evlilik turizmi" ile ilgili bilgiler için bkz. Franck (2023), s. 24.

⁸⁵ Marianne Andrae (2024), **Internationales Familienrecht**, Nomos, Baden-Baden Rn. 166; Hausmann (2024), Rn. 652; BeckOGK/Kriewald BGB § 1310 Rn. 95; Evlenme yeriyile ilgili farklı görüş ve ayrıntılı değerlendirme için bkz. Mayer (2022), s. 595-596.

⁸⁶ Hausmann (2024), Rn. 652; Mayer (2022), s. 597.

⁸⁷ BeckOGK/Kriewald BGB § 1310 Rn. 96 ve BGB § 1311 Rn. 32; Hausmann (2024), Rn. 653, 664; Mayer (2022), s. 597.

⁸⁸ Andrae (2024), Rn. 166; OVG Berlin-Brandenburg Urt. v. 29.8.2024 – 6 B 1/24, BeckRS 2024, 26168 (beck-online.beck.de; E.T.: 15.04.2025).

şekli bakımından tescilin gerçekleştirildiği yer hukuku belirleyici olabilmektedir⁸⁹. Bu durumda, yukarıdaki evlilik ihtimalleri farklı cinsiyetten kişiler arasında gerçekleşmediğinde şekil bakımından Alman hukuku değil, tescilin gerçekleştiği yer hukuku uygulanabileceğinden yapılan evlilik geçersiz olmayabilecektir⁹⁰.

3.2. Mahkeme Kararlarından Örnekler ve Değerlendirmeler

Almanya'da çevrim içi evlenmenin⁹¹ gündeme geldiği çeşitli yargı kararları bulunmaktadır⁹². Bunlardan birinde⁹³, mutat yerleşim yerleri Almanya olan ve aslen Nijerya vatandaşlığına sahip kişilerin 2021 Mayıs'ında ABD'nin Utah eyaletindeki bir makam önünde video konferans yoluyla evlendiği görülmektedir. Başvurucular evlenme esnasında fiziksel olarak Almanya'dayken, evlenme ses ve görüntü aktarımıyla Utah'taki bir makam tarafından gerçekleştirilmiş, evlenen çift sonra aldıkları apostilli evlilik sertifikasıyla nüfus dairesine başvurmuş, ancak nüfus dairesi bunu geçerli kabul etmemiştir. Bunun üzerine başvurucular, evlendirme dairesine başvuruda bulunmuşlar ve bu da Utah'taki evliliğin yeni bir evliliğe engel olup olmadığı sorusunu gündeme getirmiştir. Evlendirme dairesi sorunun cevabı için yerel mahkemeye başvuruda bulunmuş, mahkeme de çiftin evlenme başvurusunun Utah'ta evlendikleri gerekçesiyle reddedilmemesini belirtmiştir. Daha sonra yapılan itirazlar ve temyiz başvurusu sonucunda temyiz mahkemesi Utah makamlarınca gerçekleştirilen evliliğin geçerli olmadığına karar vermiştir. Zira evlenmeye ilişkin beyanların gerçekleştiği yer dikkate alınarak değerlendirme yapılmış ve Alman hukukuna göre evlenmenin şekline uyulmadığı sonucuna varılmıştır. Evlenme beyanları evlenme işleminin temel unsurlarını oluşturmakta ve evlenme bakımından

⁸⁹ Hausmann (2024), Rn. 654; BeckOGK/Kriewald BGB § 1311 Rn. 33; Coester-Waltjen ve Coester (2023), s. 5.

⁹⁰ Evliliğin aynı veya farklı cinsiyetten kişiler arasında gerçekleşmesi bakımından bir fark yaratmaksızın bu sonuca varılmasının çağdaş bir boyuta taşındığı, ancak ikisinin farklı olduğu yönünde açıklamalar için bkz. BeckOGK/Rentsch EGBGB Art. 13 Rn. 267; Temsilci aracılığıyla gerçekleştirilen bu evlilikler belirli koşullarda geçerli kabul edilirken, bazı durumlarda ise kamu düzenine aykırı olmakta ve bunlara geçerlilik tanınmamaktadır. Konuya ilişkin açıklamalar için bkz. BeckOGK/Rentsch EGBGB Art. 13 Rn. 264-266 ve Hausmann (2024), Rn. 659.

⁹¹ Çevrim içi evlenme ile temsilci aracılığıyla evlenme (*Handschuhehe, Trauung per Stellvertreter*) arasındaki farklar için bkz. Andrae (2024), Rn. 166 ve Plitzko (2025), s. 123; Çevrim içi evlenmeyle, aslında temsilci aracılığıyla evlenmenin çağdaş bir boyuta taşındığı, ancak ikisinin farklı olduğu yönünde açıklamalar için bkz. BeckOGK/Rentsch EGBGB Art. 13 Rn. 267; Temsilci aracılığıyla gerçekleştirilen bu evlilikler belirli koşullarda geçerli kabul edilirken, bazı durumlarda ise kamu düzenine aykırı olmakta ve bunlara geçerlilik tanınmamaktadır. Konuya ilişkin açıklamalar için bkz. BeckOGK/Rentsch EGBGB Art. 13 Rn. 264-266 ve Hausmann (2024), Rn. 659.

⁹² Belirtmek gerekir ki, çevrim içi evliliklerin oturum imkanı elde etme, vatandaşlık elde etme gibi çeşitli nedenlerle suistimal edilme ihtimali bulunmaktadır. Bu açıdan yapılacak denetimden kaçmak amacıyla da yabancı ülkelerde evlenme yoluna gidilebilmektedir. Ancak kamu düzeni ve göç politikaları sebebiyle bu evliliklerin reddedilmesi yerine düzenleme yapılması gerektiği konusunda ayrıntılı açıklamalar için bkz. Franck (2023), s. 23-31.

⁹³ OLG Köln Beschl. v. 8.3.2022 – 26 Wx 3/22, BeckRS 2022, 9613 (beck-online.beck.de; E.T.: 15.04.2025).

önemleri, bu beyanların aynı zamanda gerçekleştirildiği yerin, evlenmenin gerçekleştiği yer olması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle ilgili karara göre, her ne kadar evliliği gerçekleştirecek makam başka bir ülkede olsa da, evlenmenin temelindeki beyanlar Almanya'da gerçekleştirildiği için evlilik Almanya'da kurulmakta ve bu nedenle de şekli açıdan da Alman hukukuna uygun olması gerekmektedir⁹⁴. Somut olayda farklı cinsiyetten kişilerin evlenmesi söz konusu olduğundan BGB § 1310 uyarınca taraflar evlenmeye ilişkin beyanlarını evlendirme memuru huzurunda gerçekleştirmeli ve BGB § 1311 uyarınca da bu beyan şahsen, fiziken ve eş zamanlı yapılmalıdır.

Alman hukuku bakımından çevrim içi evlenmenin geçerliliğine ilişkin sorun, evlenmenin şekli şartlarından kaynaklanmaktadır⁹⁵. Çevrim içi evlenmede bunun geçerli bir evlilik olup olmadığına ilişkin değerlendirmenin yapılabilmesi için evlenmenin yerinin belirlenmesi ve o yerde (ülkede) uygulanan şekil kurallarının işletilmesi gerekmektedir. Ancak çevrim içi gerçekleştirilen bir evlilikte bunun belirlenmesi kolay değildir⁹⁶. Evliliğin gerçekleştirildiği yazılım hizmetinin ana sağlayıcısının konumu, evlenmeyi gerçekleştiren ilgilinin bulunduğu yer, evlenen tarafların bulunduğu yer dikkate alınabilecek farklı yerler arasında belki de en muhtemel olanlardır⁹⁷. Esas alınan yere göre uygulanacak hukuk ve evliliğin geçerliliğine ilişkin cevap çeşitli ihtimallere göre değişecektir⁹⁸. Uygulamada hangisinin ele alınacağı noktasında bir kesinlik olmamakla birlikte, genel olarak eşlerin ikamet ettiği yerin esas alındığı görülmektedir⁹⁹. Dolayısıyla, çevrim içi evlenme esnasında Almanya'da bulunan tarafların gerçekleştirdiği bu evlilik EGBGB § 13 paragraf 4 uyarınca geçersiz olmaktadır¹⁰⁰.

⁹⁴ Evlenmenin gerçekleşmesi için yabancı hukuk uyarınca yabancı makamın gerçekleştirdiği tescilin kurucu nitelikte olması halinde, evlenmenin yurt dışında gerçekleşmiş sayılıp sayılmayacağı konusunda farklı görüşler için bkz. FamRZ 2025, 98. Ancak Temyiz mahkemesi beyanların gerçekleştiği yerin Almanya olması halinde evliliğin Almanya'da gerçekleştiğini ifade etmektedir.

⁹⁵ BeckOGK/Rentsch EGBGB Art. 13 Rn. 268.

⁹⁶ Franck (2023), s. 28.

⁹⁷ BeckOGK/Rentsch EGBGB Art. 13 Rn. 268.

⁹⁸ Franck (2023), s. 28.

⁹⁹ BeckOGK/Rentsch EGBGB Art. 13 Rn. 268; Franck (2023), s. 28; Evlenme bakımından en önemli unsurun beyanlar olduğu ve bu nedenle eşlerin bulunduğu yerin dikkate alındığı kararlar için bkz. VG Augsburg BeckRS 2022, 15351; VG Düsseldorf 5.7.2024 – 7 K 2728/22, NZFam 2024, 957; VG Karlsruhe 28.9.2023 – 1 K 3074/23, NZFam 2024, 237 (beck-online.beck.de; E.T.: 20.04.2025)

¹⁰⁰ Bu düzenlemeye ilişkin eleştiriler için bkz. Mayer (2022), s. 597-598. Yazar, düzenlemeyi eleştirirken, Almanya'da ikamet eden iki kişinin yabancı iki kişiyi yurt dışında yetkili makam önünde kendileri adına “evet demek” üzere yetkilendirdiği bir durumda evliliğin geçerli kabul edilebilmesine karşın, evlenecek kişilerin bizzat video konferans yoluyla yetkili makama evlenme yönündeki olumlu beyanlarını sunması halinde evliliğin geçerli olmamasının hukukçu olmayan bir kişiye tuhaf geleceğini ifade etmektedir. Ayrıca evlenmek isteyenlerin yurt

Bir başka örnekte¹⁰¹, fiziken Almanya'da bulunan Türk bir erkek ile Bulgar bir kadın birlikte bilgisayar başında bulunarak, video konferans yoluyla ABD'nin Utah eyaletinden bir yetkili huzurunda evlenmeye yönelik beyanda bulunmuşlardır. Taraflara, Utah eyaletindeki yetkili tarafından bir evlenme belgesi de verilmiştir. Koca (!), Almanya'da yabancılar dairesine başvurarak Avrupa Birliği vatandaşlarının aile üyeleri için sağlanan oturum kartı talebinde bulunmuşsa da, Avrupa Birliği vatandaşının aile üyesi olduğunun ispat edilememesi sebebiyle talebi hem ilgili makam hem de mahkeme tarafından reddedilmiştir. Zira evlenmek isteyen bu kişiler fiziksel olarak Almanya'da bulunmaktayken böyle bir evliliğe kalkıştığında Alman hukukunun uygulanması gerekmekte ve Alman hukukundaki kurallara göre, gerçekleştirilen bu evlilik geçerli sayılmamaktadır. Utah'ta gerçekleştiğinin kabulü içinse tarafların orada bulunuyor olması gerekirdi ki, ancak o zaman oradaki hukukun uygulanması söz konusu olacaktı. Ayrıca çevrim içi evlenmeye izin veren başka bir yerde eşlerin bulunması halinde de, evlilik o yer hukukuna uygun olarak kurulmuş olabirdi. Böyle bir ihtimalde ise evliliğin Almanya'da da geçerli olabileceği değerlendirilebilirdi¹⁰².

Çevrim içi evlilikler, evliliğin geçerliliği, tanınması, kişinin medeni durumunun tespiti gibi çeşitli açılardan önemli ve son yıllarda sıklıkla Alman hukukunda gündeme gelen bir konudur. Tarafların çevrim içi gerçekleştirdiği yabancı unsurlu bu evliliklerin geçerliliğinin tespiti özellikle medeni hukuk bakımından oldukça önem taşımaktadır¹⁰³. Bununla birlikte, çevrim içi evlilik örneklerinin ilk ortaya çıktığı günden bu yana, genel olarak yargı kararlarında geçersiz oldukları kabul edilse de¹⁰⁴, doktrinde bu evliliklerin geçerliliği

dışına çıkıp, çevrim içi evlenmeye imkan veren bir ülkede bu evliliği gerçekleştirmiş olması ihtimalinde, bu evliliğin geçerli kabul edileceğine de vurgu yapmaktadır. Bunun yanında, düzenlemenin mevcut haliyle aynı cinsiyetten evliliklere ilişkin ilgili hükümlerle uyumlu olmadığını ve yapılacak değişiklik ile bu uyumun da sağlanabileceğine yer vermektedir.; Evlenmenin geçerli olacağı benzer durumlara ilişkin açıklamalar için ayrıca bkz. BeckOGK/Rentsch EGBGB Art. 13 Rn. 268.

¹⁰¹ VG Düsseldorf, 15.2.2022 - 7 L 122/22 (www.framrz.de; E.T.: 25.04.2025).

¹⁰² Mayer (2022), s. 595.

¹⁰³ Plitzko (2025), s. 122.

¹⁰⁴ Farklı karar örnekleri için bkz. OLG Köln BeckRS 2022, 9613; VGH München BeckRS 2022, 15349; VG Düsseldorf BeckRS 2024, 18561; VG Karlsruhe BeckRS 2023, 35602 (beck-online.beck.de; E.T.: 19.04.2025); Çevrim içi evlenmenin, bazı ajanslar tarafından Alman evlendirme memurunun sıkı denetiminden kaçılabilmesini sağlayan ticari modeller olarak sunulmasının ve sahte evlilik ihtimallerinin, modern iletişim araçlarıyla (video konferans yoluyla) bir işlem yapılmasını yasaklamaya gerekçe olamayacağına, zira Alman hukukunda farklı hususlarda gerçek zamanlı görüntülü iletişim araçlarıyla irade beyanına imkan sağlandığına ilişkin bkz. Coester-Waltjen ve Coester (2023), s. 9-10.

tartışmalıdır¹⁰⁵.

Ortaya çıkabilecek bir başka ihtimal, çevrim içi evlenmenin bunun kabul edildiği yabancı bir ülkede gerçekleşmesidir. Böyle bir ihtimalde evlilik, çevrim içi evlenmenin kabul edildiği bir ülkede geçerli olarak gerçekleştiğinden, bu evlilik Alman hukukunda da geçerli olabilmektedir¹⁰⁶. Dolayısıyla, çevrim içi evlenmeyi kabul eden ülkelerin bu uygulamayı sadece kendi ülkelerinde ikamet eden kişilerle sınırlandırması yaşanabilecek birçok soruna büyük oranda çözüm olabilmektedir. Daha açık bir ifadeyle, çevrim içi evlenmeler sadece buna izin veren ülkelerde gerçekleşirse, evlenme yapıldığı hukuk sisteminde öngörülen şartlara uygun olarak gerçekleşmiş olacak ve böylece geçerli bir evlilik olarak kural olarak diğer ülkelerde de geçerli kabul edilecektir¹⁰⁷.

Çevrim içi evlenmenin geçerliliği konusunda esasen Alman hukukunda fikir birliği bulunmazken, yeni bir sorunun ise *metaverse* evlilik olabileceği de ifade edilmektedir¹⁰⁸. Zira tanınmış bir futbolcunun eş zamanlı olarak hem İtalya'da hem de sanal evrende (*metaverse*) Ay'da evlenmesiyle¹⁰⁹ yeni evlenme şekilleriyle ilgili muhtemel tartışmaların ortaya çıkabileceği de belirtilmektedir¹¹⁰.

4. ÇEVİRİM İÇİ EVLENMENİN TÜRK EVLİLİK HUKUKU BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Türk evlilik hukukunda çevrim içi evlenmenin yarattığı bir sorun veya uygulamada karşılaşılan bir yargı kararı henüz bulunmamaktadır. Ancak Alman hukukunda karşılaşılan sorunların benzerleri ile Türk hukukunda da karşılaşılabileceği muhtemeldir. Zira evlenmenin şekli bakımından iki hukuk sistemi benzer olup, Türk hukukunda da evlenme için evlendirme memuru huzurunda tarafların şahsen ve aynı zamanda beyanda bulunması gerekliliğinin varlığı, Alman

¹⁰⁵ Plitzko (2025), s. 122; Çevrim içi evlenmenin geçerli olması gerektiğine ilişkin bkz. Gössel ve Pflaum (2022), s. 102-103, Coester-Waltjen ve Coester (2023), s. 7-8 ve Franck (2023), s. 28-30; Çevrim içi şekilde gerçekleştirilen evlenmenin geçerliliği gibi yakında çevrim içi şekilde boşanma ve buna bağlı sorunların da gündeme gelebileceğine ilişkin bkz. Mayer (2022), s. 598; Estonya'da tamamen çevrim içi evlenme kabul edilmese de, bazı işlemlerin online olarak gerçekleştirilmesi kabul edilmektedir. Hem çevrim içi evlenme hem de çevrim içi boşanma bakımından konunun Estonya örneği üzerinden değerlendirilmesi için bkz. Joamets (2016), s. 177 vd.

¹⁰⁶ Plitzko (2025), s. 123; Mayer (2022), s. 597; Coester-Waltjen ve Coester (2023), s. 7.

¹⁰⁷ Joamets (2016), s. 186.

¹⁰⁸ Franck (2023), s. 31.

¹⁰⁹ <https://www.rnd.de/promis/kevin-prince-boateng-hochzeit-in-italien-und-im-metaverse-auf-dem-mond-GG6FULHDQ7ZRTVUDU4UM5ZKDNA.html> (E.T.: 20.04.2025).

¹¹⁰ Franck (2023), s. 31.

mahkeme kararlarındakilere benzer somut olaylarda Türk mahkemelerinin yapacağı değerlendirmenin benzer olabileceği sonucuna ulaştırmaktadır. Örneğin, Utah'taki bir makam tarafından fiziken Türkiye'de bulunan taraflar arasında görüntü ve ses aktarımıyla bir evlenme gerçekleştirildiğinde bu evlilik Türk hukukunda geçerli olacak mıdır? Hısımlık yaratacak mıdır? Bu evlilik mevcut evlilik olarak evlenme engeli yaratacak mıdır? Bu evlilikten doğan çocuğun babası koca (!) olacak mıdır? Böyle bir evliliğin Türk hukukunda varlığının kabul edilip edilmeyeceği sorusunun cevabı, ortaya çıkabilecek daha birçok sorunun çözümü için gerekli olacaktır. Bu nedenle, çevrim içi evliliğin gerçekleştirildiği bir varsayımla Türk hukuku açısından değerlendirme yapmak ve bunu yaparken de Alman hukukundaki yargı kararlarından yararlanmak gerekir¹¹¹.

Türk hukuku uyarınca bir evliliğin gerçekleşmesi için yetkili memur huzurunda evlenmek isteyen tarafların birlikte bulunması ve birbirine uygun iradelerini açıklamaları gerekmektedir. Türk hukukunda da evlenmenin gerçekleşmesi için esas olan, tarafların birbirine uygun iradeleridir. Dolayısıyla bir evliliğin şekline uygulanacak hukukun belirlenmesinde esas alınacak evlenmenin gerçekleştiği yer hukukunun (*lex loci celebrationis*) tespitinde¹¹², Türk hukukunda da iradenin açıklandığı yerin esas alınması gerekmektedir¹¹³. Böylece Türkiye'de bulunanların çevrim içi evlenmenin mümkün olduğu bir yerdeki makamla görüntü ve ses aktarımıyla gerçekleştireceği işlemde, iradelerini Türkiye'de açıkladıklarının kabulüyle evlenme gerçekleşmiş olmayacaktır. Dolayısıyla bu evlilik (!) ne hısımlık ne de evlenme engeli yaratacaktır.

Evlendirme Yönetmeliği m. 11/1 uyarınca “[y]urtdışında Türk vatandaşı kadın ve erkek veya bir Türk vatandaşı ile bir yabancı, bulundukları ülkenin evlendirmeye yetkili makamları huzurunda evlenebilirler. Böyle bir evlenme, Türk mevzuatına aykırı olmaması şartıyla Türkiye’de de geçerlidir.” Hükümdeki “yetkili makamları huzurunda” ifadesi bakımından da çevrim içi evlenmenin değerlendirilmesi gerekir. Bu da akıllara, çevrim içi olarak eş zamanlı yetkili kişinin

¹¹¹ TMK m. 1/3’e göre, “[h]âkim, karar verirken bilimsel görüşlerden ve yargı kararlarından yararlanır.” Burada ifade edilen bilimsel görüş ve yargı kararları ise Türk hukukuyla sınırlı olmadığı gibi, mehzaz hukuk sistemi olarak İsviçre hukukuyla da sınırlı değildir. Hakim diğer hukuk sistemlerinden de yararlanmalıdır. Konuya ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler ve yabancı doktrin ile içtihatlardan yararlanılan karar örnekleri için bkz. M. Kemal Oğuzman ve Nami Barlas (2023), *Medenî Hukuk Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar*, On İki Levha, İstanbul, s. 75.

¹¹² Konuya ilişkin ayrıntılı değerlendirme için bkz. Çiçek Özgür (2020), *Milletlerarası Özel Hukukta Evlilik Birliğinin Kurulması ve Sona Ermesi*, Adalet, Ankara, s. 45 vd.

¹¹³ MÖHUK m. 13/2 “[e]vliliğin şekline yapıldığı ülke hukuku uygulanır.”

karşısında bulunmanın huzur olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği sorusunu getirmektedir. Kanaatimizce evlenmenin gerçekleştirildiği ülkede çevrim içi evlenme kabul ediliyorsa, ses ve görüntü aktarımı yoluyla da huzurun teşkil edildiği söylenebilir ve böyle bir evlenmeye geçerlilik tanınmalıdır. Zira evlenmenin, gerçekleştirildiği ülke hukukundaki şekil kurallarına uygun yapılması, Türk hukukunda şeklen geçerli bir evlilik olarak kabulünü de kural olarak sağlayabilecektir¹¹⁴.

Yasa koyucunun evlenmenin çevrim içi şekilde gerçekleşmesini kabul etmesi ihtimali değerlendirildiğinde, Türk hukukunda böyle bir düzenlemenin yapılması pek mümkün ve uygun görünmemektedir. Zira Türk hukukunda evlenme, özel hukuk işlemleri arasında en sıkı şekil şartlarına bağlanan, böylece hem evlenen tarafların hem de toplumun menfaatinin gözetilmesi amaçlanan bir işlemdir. Taraflar bu şekil şartları sayesinde evlenme yönündeki kararlarını daha iyi değerlendirebilmekte, birbiri ile evlenmek istemeyen kişilerin bu durumu anlaması mümkün olmakta ve evliliklerin kısa sürede bozulmasının önüne geçilebilmekte; ayrıca şekil şartları evlenmenin maddi şartlarının varlığının tespitini, irade sakatlığı bulunmamasını ve evliliğin varlığının tespitini kolaylaştırmaktadır. Çevrim içi evlenmede özellikle tarafların iradesinin sakatlanıp sakatlanmadığı, bir başka ifadeyle evlenme yönünde özgür iradeleriyle hareket edip etmedikleri ve bunun tespiti sorunu akla gelmektedir. Zira fiziksel olarak evlendirme memurunun huzurunda bulunurken bile tarafın/tarafların iradesinin sakatlandığının tespiti zaman zaman zor olabilirken, görüntü ve ses aktarımıyla gerçekleşen bir evlenmede bu çok daha zor olacaktır. Bu da hem bireysel menfaatler hem de kamu düzeni bakımından riskler içerir. Bunun yanında evlendirme memuru huzurunda gerçekleşen bir evlenmede resmi memurun varlığının kurumun ciddiyetini, devletin gücünü ve aile kurumuna verilen önemi ortaya koyma etkisinin olduğu söylenebilir. Dolayısıyla Türk hukukunda evlilik kurumuna verilen önem ve evlenmenin mevcut şekilde gerçekleştirilmesinin yararları dikkate alındığında, evlenmenin çevrim içi şekilde gerçekleştirilmesi bu yararları sağlayamayacağı için çevrim içi evlenmenin Türk toplumuna uygun olmayacağı kanaatindeyiz.

¹¹⁴ Özgür (2020), s. 60.

SONUÇ

Globalleşmenin de etkisiyle hukuk sistemlerindeki farklılık gün geçtikçe çeşitli hukuki sorunlara neden olmaktadır. Daha açık bir ifadeyle, bir ülkenin hukuk sisteminde benimsenen bir hukuki kurum artık bir başka ülkenin hukuk sisteminde hukuki sorun yaratabilmektedir. Evlenmenin, evlenmeyi isteyen tarafların video konferans yoluyla resmi memur ile bağlantı halindeyken uzaktan gerçekleştirilmesi şeklinde tanımlanabilen çevrim içi evlenme de bu hukuki sorunlardan biridir. Zira internet bağlantısıyla gerçekleştirilen bir video konferansla çevrim içi evlenmenin gerçekleşebilmesi, bu işlemin sadece kabul edildiği ülkede yapılabilmesi anlamına gelmemekte; o ülke sınırlarını aşmakta ve farklı ülkelerde ikamet eden kişilerin çevrim içi evlenme yoluna başvurması ile bu evliliğin gerçekleştirilmesi ihtimaline yol açmaktadır.

Evlenmek isteyenlerin kendileri fiziksel olarak Almanya'da bulunurken, evlenme beyanlarını Almanya'dan video konferans aracılığıyla Utah'taki yetkili makama sunmalarıyla gerçekleştirdikleri evliliğin Alman hukukunda geçerli bir evlilik olarak kabul edilip edilmeyeceği sorunu Alman mahkemelerince değerlendirilmek zorunda kalmıştır. Bunun sonucunda, beyanların Almanya'da yapıldığı ve bu nedenle de Alman hukukundaki şekli kurallara uygun olması gerektiği, bu uygunluğun da ancak yetkili memur huzurunda bizzat bulunularak beyanların gerçekleştirilmesi gerekliliğine uyularak sağlanacağı gerekçesiyle çevrim içi evliliğin geçerli bir evlilik olarak kabul edilemeyeceği sonucuna varılmıştır. Böylece geçerli bir evliliğin yaratacağı sonuçlardan bu çevrim içi evlilikleri gerçekleştiren tarafların yararlanması mümkün olmamıştır.

Türk hukukunda çevrim içi gerçekleştirilen bir evlenme işleminin geçerli bir evlilik olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği konusunun değerlendirilmesini gerektiren bir durum henüz tespit edilmemiştir. Ancak böyle bir durumun yaşanması çok uzak bir ihtimal olarak görünmemektedir. Evlilik beyanlarının Türkiye'de yapıldığı ve video konferans sistemiyle yurt dışındaki yetkili makama aktarıldığı bir örnekte, Türk hukuku bakımından varılacak sonucun Alman mahkemelerince varılan sonuçla aynı olacağını, yani böyle bir evliliğin geçerli olamayacağını söylemek mümkündür. Zira mevcut yasal düzenlemeler buna imkan vermemektedir. Bununla birlikte, çevrim içi evlenmenin Türkiye'de kabul edilmesi ve uygulanması ihtimali değerlendirildiğinde ise, kanun koyucunun bu kadar

önem verdiği, sadece bireysel menfaatin değil toplumsal menfaatin de bulunduğu, kamu düzenini de ilgilendiren ve sıkı şekil şartlarına bağlanan bir işlemin çevrim içi şekilde gerçekleştirilmesinin kabulünün uygun olmayacağı kanaatindeyiz. Zira evlenmenin mevcut şeklinin çeşitli amaç ve faydaları bulunmakta, evlenmenin çevrim içi gerçekleştirilmesi ise bu faydaları sağlamamaktadır. Ancak önemli olan hususun evlenme törenine ilişkin şekli şartlar olduğunu vurgulamak isteriz. Bunun dışındaki süreçlerin ise kısmen dijitalleşmesi çağın bir gereği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunların güvenliği ise E-devlet üzerinden işlem yapılması veya elektronik imza ile imzalanması gibi yöntemlerle sağlanabilecektir.

KAYNAKÇA

- AKİPEK ÖCAL, Şebnem (2024). “Evlenme”, **Aile Hukuku**, Editör: Şebnem Akipek Öcal ve Hayrunissa Özdemir, Seçkin, Ankara.
- ANDRAE, Marianne (2024). **Internationales Familienrecht**, Nomos, Baden-Baden.
- COESTER-WALTJEN, Dagmar ve Michael Coester (2023). “Online surfen, kaufen, heiraten? Oder der „Elefant im Raum“?”, **Liber Amicorum Bea Verschraegen**, Editör: Florian Heindler, Katharina Huber ve Judith Schacherreiter, Manz.
- DURAL, Mustafa, Tufan Ögüz ve Mustafa Alper Gümüş (2024). **Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- ERDEM, Mehmet ve Aslı Makaracı Başak (2024). **Aile Hukuku**, Seçkin, Ankara.
- FEYZİOĞLU, Feyzi N., Ümit Doğanay ve Aydın Aybay (1976). **Medeni Hukuk Dersleri Birinci Cilt**, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- FRANCK, Gunnar (2023). “Dänemark-, Handschuh- und jetzt Online-Ehe?”, **JZ**, Yıl: 78, Sayı: 1, ss. 21-31.
- GÖSSL, Susanne Lilian ve Marius Pflaum (2022). “Die digitale Eheschließung im deutschen Kollisionsrecht”, **StAZ**, Yıl: 75, Sayı: 4, ss. 97-103.
- HAKIM, Abdul ve Bagus Haziratul Qodsiyah (2022). “Online Marriage During the Covid-19 Pandemic: A Study of the Fatwas in Egypt, Iraq, Syria, and Saudi Arabia”, **Al-Adalah**, Cilt: 19, Sayı: 1, ss.141-160.
- HAUSMANN, Rainer (2024). **Internationales und Europäisches Familienrecht**, C. H. Beck, München.
- JOAMETS, Kristi (2016). “Digital Marriage and Divorce: Legality Versus Digital Solutions”, **The Future of Law and eTechnologies**, Editör: Tanel Kerikmäe ve Addi Rull, Springer, ss. 177-193.
- KESKİN, Dilşad (2011). “Küçük Yaşta Evlenmenin Müeyyidesi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XV, Sayı: 4, ss. 65-83.
- KRIEWALD (2025). “Untertitel 4 Eheschließung”, **beck-online. GROSSKOMMENTAR**, Editör: Beate Gsell, Wolfgang Krüger, Stephan Lorenz ve Christoph Reymann, beck-online, München (BeckOGK/Kriewald BGB § 1310-1311).
- MAYER, Claudia (2022). “Relevanz des Orts der Eheschließung für die Bestimmung des Formstatuts bei der doppelten Handschuhhe und Online-Ehe”, **IPRax**, Sayı: 6, ss. 593-599.

- OĞUZMAN, Kemal ve Mustafa Dural (1994). **Aile Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- OĞUZMAN, M. Kemal ve Nami Barlas (2023), **Medenî Hukuk Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar**, On İki Levha, İstanbul.
- OĞUZOĞLU, H. Cahit (1956). **Medeni Hukuk II Aile Hukuku**, Hürriyet Matbaası, Ankara.
- ÖZGÜR, Çiçek (2020). **Milletlerarası Özel Hukukta Evlilik Birliğinin Kurulması ve Sona Ermesi**, Adalet, Ankara.
- ÖZTAN, Bilge (2015). **Aile Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara.
- PLITZKO, Nikolaus J. (2025). "BGH: Unwirksamkeit einer nach dem Recht des US-Bundesstaates Utah geschlossenen Online-Ehe", **NZFam**, ss. 120-123.
- RENTSCH (2024). "EGBGB Art. 13 Eheschließung", **beck-online. GROSSKOMMENTAR**, Editör: **Beate Gsell, Wolfgang Krüger, Stephan Lorenz ve Christoph Reymann**, beck-online, München (BeckOGK/Rentsch EGBGB Art. 13).
- SAYMEN, Ferit H. ve Halid K. Elbir (1960). **Türk Medeni Hukuku Cilt III Aile Hukuku**, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul.
- TEKİNAY, Selâhattin Sulhi (1982). **Türk Aile Hukuku**, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- TÜZÜNER, Özlem (2013). "Türk ve İslâm Hukuku Bakış Açısından Evlenmenin Hukuki Niteliği Hakkında Bir İnceleme", **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı: 1, ss. 127-148.
- WAJIDI, M. Farid ve Fuad Mustafid (2023). "Marriage Practices in The Digital Age: A Comparative Analysis of Muhammadiyah and Nahdlatul Ulama's Fatwas on Online Marriage", **YUDISIA: Jurnal Pemikiran Hukum Dan Hukum Islam**, Cilt: 14, Sayı: 2, ss. 233-250.
- WELLENHOFER, Marina (2022). "BGB § 1310 Zuständigkeit des Standesbeamten, Heilung fehlerhafter Ehen", **Münchener Kommentar**, Editör: **Franz Jürgen Säcker, Roland Rixecker, Hartmut Oetker, Bettina Limperg ve Claudia Schubert**, C.H. Beck, München (MüKoBGB/Wellenhofer BGB § 1310).
- YILMAZ, Süleyman (2023). **Aile Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara.
- ZEVKLİLER, Aydın (1992). **Medeni Hukuk**, Savaş Yayınları, Ankara.